

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 240 "
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

O lămurire

de dr. IULIU MANIU

Nu era obiceiul până acum să se publice amănunte din ședințele comitetului național. Nu așa face aceasta nici acum, dacă cele comunicate de „Tribuna“ în numărul său de Joi 9 Martie n. nu ar fi potrivite de a așeza în colori false înaintea opiniei publice românești intențiunile comitetului național cu privire la afacerea „Tribunei“. Nu fac lucrul acesta nici acum bucuros, precum nu bucuros intru peste tot în discuții polemice, dar simt, că *interese de ordin mai înalt* pretind lămurirea atitudinii comitetului național și a hotărârii sale luate în ultima ședință cu privire la criza „Tribunei“.

Prezentându-se d. *Nicolae Ivan*, vice-prezidentul comitetului național, la ședința ținută în 6 l. c. în Cluj și declarând, că se solidarizează cu hotărârile aduse de comitet în ședința ținută la 20 Dec. a. tr. în Budapesta, și că însuși consideră de neactuală propunerea sa referitoare la mutarea ziarului „Românul“ dela Arad, propunere făcută în necunoștință de cauză, și-a exprimat dorința, împărtășită de noi toți, să se facă ordine la „Tribuna“ și să se restabilească pacea în viața ziaristicii românești. D. *dr. Nicolae Oncu* asemenea a declarat, că este pătruns de sentimente sincere de pace, a declarat apoi, — la somația d-lui dr. V. Braniște, — că s'a prezentat la ședința comitetului cu autorizarea colegilor săi dela „Tribuna“, dar nu-i stă în putință a garanta executarea concluzelor comitetului decât numai în cazul, dacă aceste concluze nu vor fi în contradicție cu regulamentul intern (actul fundațional) al „Tribunei“, pe care însă n'a voit să-l facă cunoscut comitetului, deci numai într-atâta, într-o cât acele concluze ale comitetului vor întîmpina consentimentul colegilor săi dela „Tribuna“, precum apare aceasta și din articolul „Tribunei“.

Această declarație a d-lui dr. Nicolae Oncu ar fi justificat pe deplin sistarea oricărei discuții mai departe asupra propunerii d-lui N. Ivan, dorind însă în mod sincer de a preciza peste orice îndoială situația „Tribunei“ în sinul partidului național, după lungi discuții, am prezentat propunerea mea, publicată și în „Românul“, care a întîmpinat asentimentul unanim al tuturor membrilor din comitet, afară de d. dr. Nicolae Oncu.

Văzând d. dr. *Liviu Leményi* neîncrederea, cu care întîmpină d. dr. Nicolae Oncu modul de soluțiune propus de mine, a făcut o propunere intermediară, foarte scurtă, în care nu se cerea altceva dela

d. dr. *Nicolae Oncu*, decât să declare în numele său și al consoșilor săi, că recunoaște autoritatea partidului național și a comitetului său și puterea disciplinară a comitetului asupra „Tribunei“, lăsând toate celelalte chestiuni să fie rezolvite prin comisiunea, ce are să se exmită. D. dr. *Nicolae Oncu* n'a voit să facă nici declarația cerută de d. dr. *Liviu Leményi*, ci a cerut să se întrerupă ședința pentru câțva timp, ca d-sa să poată pregăti și propune un mod de soluție.

Satisfăcându-se cererii d-sale, după redeschiderea ședinței d. dr. Nicolae Oncu a declarat din nou, că nu primește nici una dintre modalitățile propuse și a prezentat propunerea sa, publicată în numărul amintit al „Tribunei“. Văzând d. dr. *Liviu Leményi* — bărbat apreciat în mod osebit pentru agerimea și buna sa credință în toate afacerile publice și iubit chiar pentru firea sa împăciuitoare — că d. dr. Nicolae Oncu încunjură în declarația sa toate chestiunile esențiale și meritorii, cari formau miezul discuțiilor, a declarat numai decât, că nu primește propunerea dlui dr. Nicolae Oncu, ba a retras și propunerea sa intermediară, care nu ar fi fost acomodată a clarifica chestiunile, pe cari d. dr. Nicolae Oncu le încunjura în mod evident în declarațiunea sa. Astfel s'a primit apoi în unanimitate hotărârea cunoscută.

Criza „Tribunei“ a izbucnit din împrejurarea, că domnii dela „Tribuna“ au declarat — conform procesului verbal prezentat comitetului central — în ședința comitetului comitatens dela Arad, că dânsii chestiunea „Tribunei“ nu o supun aprecierii comitetului central național. Este deci firesc, că comitetul național nu putea intra în discuție asupra „Tribunei“ și nu putea exmite comisiunea cerută de d. dr. Nicolae Oncu, până nu avea declarațiunea hotărâtă cuprinsă în prima propoziție a concluzului comitetului, că adevărat „Tribuna“ supunându-se disciplinei de partid admite afacerea sa aprecierii comitetului național, declarație, pe care d. dr. Nicolae Oncu nu era aplecat s'o facă ori nu era în situația să o poată face.

Al doilea izvor de permanente neînțelegeri a fost chestiunea conducerii intelectuale, politice și materiale a „Tribunei“.

„Tribuna“ a ținut totdeauna să accentueze, că averea ei este „avere națională“, că ea este destinată a fi în serviciul partidului național, fără însă a fi pusă conducerea partidului în situația de a contri-

bui și a conlucra la conducerea sau cel puțin la controlarea afacerilor „Tribunei“.

Izbucnită odată criza „Tribunei“ era naturală și logică străduința comitetului de a limpezi și această parte a chestiunii.

Nu dorul de a se înstăpâni comitetul asupra averii materiale de problematică valoare a „Tribunei“, ci năzuința de a se face ordine la „Tribuna“ a determinat comitetul să aducă hotărârea sa.

Că n'am dorit și nu dorim „pur și simplu“ să fie scoși dumnealor „din casa proprie“ (vezi articolul „Tribunei“), o dovedește declarația făcută de mine deodată cu prezentarea propunerii primite, că de parte este de noi gândul să luăm conducerea faptică a afacerilor „Tribunei“ din mâna intelectualilor din Arad, cari au meritul a fi susținut „Tribuna“, ci dorim numai, ca acei intelectuali dispunători asupra politice și ținutei politice a „Tribunei“ să fie aderenți și membri ai partidului național, cari având încrederea partidului, nu cu dela sine putere, ci în temeiul mandatului dela comitet să fie la conducerea ziarului „Tribuna“. Am declarat și aceea, că știind prea bine aprecia străduințele intelectualilor din Arad și din comitatul Aradului întru întemeierea și susținerea „Tribunei“, eu aș fi cel dintâiu, care aș protesta în contra tendinței de a lua conducerea faptică din mâna Arădanilor. Chiar pentru a înlătura orice bănuială, am propus exmiterea unei comisiuni, care să fie compusă din atari membri ai comitetului, cari nu sunt nici într'o privință angajați la controversa din jurul „Tribunei“, declarând, că nici eu nu voiu primi a face parte din această comisiune, chiar și dacă mi-s'ar oferi această onoare.

Este însă evident, că comitetul nu a putut exmite comisiunea cerută de d. dr. Nicolae Oncu, fără a fi contribuit d-sa la creierea unei baze principiale, obligatoare pentru domnii dela „Tribuna“, pentru că lucrările comisiunii nu puteau promite un rezultat, câtă vreme nici măcar baza de discuție nu era peste orice îndoială stabilită.

Exmiterea comisiunii, în lipsa acestei baze, ar fi cauzat numai trăgănarea crizei și creierea unei nesiguranțe în ce privește atitudinea comitetului de-o parte și a „Tribunei“, de altă parte. Iar în viața unui partid politic nimic nu poate fi mai dezastruos, decât o ținută nesigură, șovăitoare din partea organelor de conducere.

În fața situațiunii politice, extrem de grave, când stăm în pragul unei lupte de-

viorele la butoniera redingotei. Împăratul l'a primit în sala verde, culoarea speranței, și audiența a durat aproape o oră.

La despărțire, Împăratul l'a petrecut pe Ferdinand până la ușa întâia a salonului.

Audiența aceasta e considerată la Viena ca o pregătire pentru vizita oficială în calitate de rege bulgar a lui Ferdinand. Când se va întâmpla aceasta, Ferdinand va da o probă neîndoelnică, că a coordonat politica țării sale de adopțiune cu interesele politice ale Europei centrale, și chiar cu ale Rusiei, care de asemenea ține la statu-quo în Balcani.

Ziarele austriace luând notă de durata audienței (50 de minute) și de calitatea interlocutorilor, îi atribuesc o însemnătate politică deosebită, și cred, că s'a discutat și politică. În special „N. Fr. Presse“ e de părerea, că s'a atins și chestiunea conflictului de presă ivit între presa bulgară și română, când s'a lăfit vestea, despre nefundata convențiune militară turco-română.

Statele-Unite și Mexico

Prezidentul Taft al Statelor-Unite a mers în persoană la granița Mexicoului, ca să vadă starea lucrului la fața locului. După ultimele telegrame situația nu este prea iminentă. Scopul mobilizării ar fi asigurarea neutralității în Texas și împiedicarea formării unui regim contrar celui republican.

Criza situației se aduce în legătură cu etatea înaintată a prezidentului Diaz, care acum e de 81 ani. Se zice, că între Statele-Unite și Mexico ar exista o înțelegere în privința aceasta. Prin urmare nu este exclus, ca trupele americane să intre în Mexico la caz de lipsă, și se aperse forma de azi a republicei.

E interesant, că ministrul de finanțe al Mexicului, care petrece de prezent în New-York nu știe nimic despre aceasta pretinsă înțelegere între Taft și Diaz. El a declarat următoarele referitor la aceasta: Constituția Mexicoului nu permite oficianților statului să chieime într'ajutor armată străină fără a avea pentru aceasta autorizația senatului. Guvernul mexican nu va permite nici când un astfel de amestec. În Statele-Unite se interpretează astfel această declarație, că o eventuală intrare a trupelor în Mexico ar fi primită cu sânge rău.

Prezidentul Taft e de părere, că o intrare a trupelor e inevitabilă la caz, că prin moartea sau răsturnarea prezidentului Diaz ar izbucni anarhia.

Cu toate acestea are nădejdea, că nu va ajunge lucrul până la acel grad, ca să fie de lipsă un astfel de pas. Presa americană militează pentru apărarea cu orice preț a intereselor Statelor-Unite.

Germania despre care se zicea, că va interveni în acest conflict, îndată-ce s'ar primejdi viața și averea supușilor germani, nu are până în prezent nici un motiv încă de a se amesteca. Dacă în unele localități și porturi s'ar ivi tulburări, cari ar primejdi pe cetățenii germani, iar puterile străine nu i-ar putea apăra îndeajuns, atunci Germania va avea să se gândească, dacă trebuie să se folosească de dreptul Statelor-Unite și va trimite ori ba vase de războiu acolo. Dar acest moment este foarte îndepărtat și fără îndoială Germania nu se aruncă într'o acțiune atât de gravă în mod neprecugetat.

DIN ROMÂNIA

Scrisori din București

Reluarea șezătorilor secției din București a Ligei culturale: conferința d-lui Madgearu — Altă conferință: „Drepturile fetei seduse“

Acum doi ani și jumătate, cu venirea comitetului actual în fruntea secției din București a Ligei Culturale, se luase frumoasa măsură — devenită obicei în primul an — de a se ține, săptămânal, niște șezători pentru membrii bucureșteni ai „Ligei“.

De atunci se urmărea familiarizarea acelor Bucureșteni cari poartă interes unității noastre culturale — cu atâtea și atâtea chestiuni în legătură cu această problemă.

Vineri scara aceste legături au fost reluate în sala *Muntelui de pietate* cu o conferință a d-lui Virgil Madgearu despre evoluția industriei și meseriilor românești.

Intr'o sistematică formă de idei și într'o formă îngrijită arată peripețiile luptei ce s'a dat în cursul vremii între meseriașul diletant al statului — conferențiarul îl numește semimeseriaș — și industria tot mai comercializată și mai capitalistă, alimentată de invazia muncii și capitalului străin și de trebuințele vremii.

Înainte era meseria de clacă; o rămășiță a comunismului primelor societăți, probabil. Dintre acei cari luau parte la claca lucrătorilor de clădire îmbrăcăminte etc. se formau semimeseriașii. Boerimea, care din claca satelor trăia, a introdus claca și în industrie — și jupănele schimbau claca câmpului în clacă de tors de țesut și alte industrii casnice sau creșteau, cu aceasta, claca familiilor țărănești.

Semi-meseriașii români au început apoi să fie serios concuși de străinii meseriași „de meserie“ — și un călător prusian dă un exemplu: fașii inundați de meseriași evrei, armeni etc. — iar Români rămân cu meseriile cari satisfac necesitatea cea dintâi și cea mai elementară.

Politica protecționistă a guvernelor în ultimele decenii nu numai că n'a întărit industria și mica meserie românească în lupta, pe care o poartă cu industria tot mai organizată din orașe, ci dimpotrivă închizând lupta între granițele țării și sprijinind amândouă puterile, cari se găesc față în față, era inevitabil ca industria organizată capitalistă să iasă biruitoare. Ea a creat apoi industria la domiciliu, care de fapt numai industrie nu mai e, pentru că în cazul acesta meseriașul de orice fel nu lucrează pe socoteala lui, ci i-se dă materia prima și indicații berechet — croiala — iar el primește plata pe bucată. Întreprinzătorul, „marele industriaș“ modern e, în cele mai multe cazuri un capitalist, care cu banii lui cumpără aptitudini și marfă și... creiază industrie.

În fața acestor triste stări conferențiarul se întreabă dacă guvernele n'au datoria de a căuta o deslegare, o singură deslegare definitivă a problemei industriei românești.

După conferință, d-na Mihalescu, artistă la Teatrul Național, a recitat, într'un chip cu totul drăgălaș, două poezii de Haralamb Leca: „Parcă ea n'a fost ca mine!“ și „Biletul“.

*

Între conferințele, pe cari comitetul Ateneului le-a pus în iarnă aceasta — ca de obicei — în mod gratuit la dispoziția publicului bucureștean e de remarcat cea de Joi seara.

E vorba de o conferință interesantă prin felul expunerii, dar interesantă într'o mare măsură prin subiectul ei: *Drepturile femeilor seduse*.

Conferențiarul pornește dela drama care a avut loc la berăria Duricu din București: studentul Alin Popescu, trăește ani de zile, având și un copil cu o tânără fată, croitoreasă, căreia îi face promisiuni și jurăminte de a o lua de soție.

După ce însă își ia doctoratul în medicină nu mai vrea să știe de femeia modestă, care fusese poate pentru el un sprijin... Și femeia nedăjduită îl împușcă.

Nu e interesant să se știe dacă Alin Popescu a murit — un corespondent când o știe și asta, știe prea multe — fiindcă chiar dacă a murit, Popești de acești se mai găesc pe toate potecile nu numai printre studenți. Chestia aceasta e o chestie, care rămâne ca o problemă, care își așteaptă rezolvarea. Ea rămâne și după procesul dramei dela Durieu și după conferința d-lui Comnen și după multe conferințe, pe care va avea să le asculte lumea civilizată.

Aceasta e o problemă care își așteaptă rezolvarea dela cultura masselor. Mîla și simțul de dreptate se nasc din suferință — iar acel ce suferă, trebuie să-și cunoască dreptul său pentru ca să inspire respect celor cari nu știu ce e suferința.

Nu mila puterii de sus, ci cultura largă a masselor a impus în Austria, Norvegia, Anglia și Statele-Unite introducerea, în codul civil, a dreptului de căutare a paternității. Fiindcă, dacă se

poate ca justiția să acorde daune, spre pildă, unui negustor pentru că anumite amănunte fără importanța din contractul cu proprietarul nu sunt conforme cu realitatea, apoi cu atât mai mult o fată ademenită și părăsită are dreptul la o reparație materială

Corespondent.

Somnabulul dela Pantelimon

Tânărul Alexandrescu a atras atenția și curiozitatea tuturor, prin fenomenele boalei lui, pe cari de vre-o trei ani și le manifestă prin diverse locuri.

După ce eșise din ospiciu din București, Alexandrescu a rătăcit prin orașele din provincie și ziarele au continuat să vorbească de acest somnambul, care a continuat să iasă noaptea și să umble, în nopțile senine, pe casele locuitorilor.

Acum câteva zile tânărul bolnav și-a făcut din nou apariția în Capitală și într'una din nopți s'a plimbat pe o casă din bulevardul Dinicu Golescu.

*

Eri noaptea Alexandrescu a eșit din nou pe la orele 11 și jumătate prin curtea gării de Nord și însoțit de o femeie necunoscută a apucat pe strada Francmazonă, unde s'a cățărât pe stâlpi de telegraf și apoi s'a urcat pe acoperișul mai multor case.

Dându-se jos Alexandrescu a luat-o la fugă pe strada Francmazonă, în spre Cotroceni.

Ajunghând la pod, somnambulul s'a desbrăcat și coborându-se pe malul Dâmboviței a intrat în apă, unde a stat timp de câteva minute.

Mahalagii înspăimântați de noua apariție a lui Alexandrescu i-au urmărit mișcările în tot timpul, comentând în felurite chipuri boala nenorocitului tânăr.

După ce a eșit din apă, somnambulul s'a îmbrăcat și a dispărut fără a se ști unde.

Circumscripția 19, care a fost înștiințată a început cercetările însărcinând pe câțiva sergenți de stradă să urmărească toate mișcările somnambulului.

Fiul regelui Milan în București

De câteva zile a sosit în Capitală tânărul Milan Cristici, fiul natural al fostului rege al Serbiei, Milan Obrenovici.

Tânărul Cristici vine din Constantinopol, și după afirmațiile sale — n'ar fi trecut prin Serbia de teama unui atentat.

El a intrat în România prin Constanța, urmărind fiind de un om de încredere al dușmanilor săi din Serbia.

Aici în Capitală a fost luat sub protecțiunea câtorva oameni, către cari avea scrisori de recomandare, fiind păzit și de agenții siguranței generale.

Tânărul Cristici pleacă la Budapesta.

Acum câteva zile unele din ziarele bulgare arătau, că Milan Cristici ar fi comis mai multe escrocherii în Sofia și că e urmărit de poliție.

Se prea poate ca acuzațiunea aceasta să nu fie întemeiată și ea să fi urmărit numai scopul de a compromite pe cel astfel învinuit.

Biserica albaneză în București

În urma demersurilor episcopiei albaneze, Mitropolia a acordat comunității ortodoxe albaneze autorizația de a-și avea în Capitală un local propriu de rugăciuni, în care să se officieze serviciul divin în limba albaneză.

Cu modul acesta s'a realizat una din cele mai arzătoare dorințe ale Albanezilor.

În curând se va înălța în Capitală primul templu închinat cultului național albanez.

Vestea aceasta a stârnit un mare entuziasm în rândurile Albanezilor.

Litere — Arte — Științe

LA LUPTĂ

Stau înșeuși la scară talaifarii,
Svârlind pământ de sub copita lor;
Și sforăe, nechează-aprinși de dor;
Să li s'arunce 'n spate ghinării.

Pe scări pustii, coboară 'n pas ușor:
Pinteni de argint, zale, icusarii;
Pe când în prag stau smirna caporalii,
Gândind cu drag la cei ce 'n luptă mor!...

Pornind la trap, se duc în zări stăpânii.
Apoi galop! Pe urmă 'n sbor. Ca vântul!
Se clatină pe urma lor pământul...

Dar iată că se 'ntorn din drum bătrânii,
Ne vrând să deie ochii cu sultanul.
...Uitaseră să 'ncingă iataganul.

Const. A. Giulescu.

Inceputurile limbei noastre literare

(SECOLUL AL XV-LEA)

e mai vechi tipărituri românești — Coresi
extele tipărite de el — Traduceri româ-
ti din Sf. scriptură înainte de Luther —
Wycliffe și Huss — Hussitismul și roadele
lui literare la noi

Într'una din notițele mele precedente am
at, că noi, Ardelenii, am fost cei dintâi, cari
stăruit pentru unitatea limbei noastre literare
ă stăruința aceasta întâiu s'a făcut în prefața
amentului nou dela Belgrad la anul 1648.

În legătură cu chestiunea aceasta, socotesc,
a fi de interes să ne facem și întrebarea:
1? unde? cine? Între ce împrejurări a în-
at mai întâiu să scrie românește la carte?
curt: *Cari sunt inceputurile limbei noastre
are?*

Până bine de curând se credea, că începă-
torul limbei scrise în carte la noi este diaconul
Coresi, care în partea a II-a a veacului al XVI-lea
(1561—1580) a tipărit în Brașov, cu cheltuiala
unor mecenai Sași, o samă de cărți sacre și
bisericești, cari constituie, fără îndoială, *unele din
cele mai vechi tipărituri românești.*

Venind vorba de cele mai vechi cărți tipă-
rite românește, trebuie să amintim aci, că *prima
carte românească s'a tipărit*, cu cheltuiala magi-
stratului săsesc din Sibiiu, la anul 1544 în Sibiiu
și a fost un *Catechism* menit să răspândească în-
tre Români învățăturile lui Martin Luther. A fost
o încercare izolată și a rămas fără continuare
până la Coresi. Catechismul acesta este o tra-
ducere din limba germană, făcută probabil de un
preot român din jurul Sibiiului.

Coresi a tipărit în românește: *Evangeliarul*,
Tâlcul evangheliilor și *Molitvenicul*, *Psaltirea* și
Evanghelia cu învățătură (1561—1580).

Cu toate acestea nu la Sibiiu și nu la Brașov
s'a urzit începătura limbei noastre literare și mai
cu samă: *nu în secolul XVI!*

Rămâne meritul neperitor al marelui nostru
istoriograf-literar *Nicolae Iorga*, de-a fi dovedit,
fără de orice îndoială, că *inceputurile limbei no-
stre literare sunt de-a se căuta în Maramurăș, în
prima jumătate a veacului al XV-lea.**) așa dar cel
puțin cu 100 de ani înainte de catehismul din
Sibiiu și cu vr'o 120 de ani înainte de
Coresi.

Încă mai de mult erau convinși filologii no-
ștri, că nu Coresi era traducătorul acelor texte
sacre în limba română, cari se găsesc în cărțile
tipărite de el între 1561 și 1580 la Brașov. Pe
de-o parte vastitatea materialului, pe de altă parte
însușirile prea arhaice și particularitățile dialectale
ale textelor lăsuă să bănuim, că mai de de-
mult, într'o altă parte a teritoriului locuit de Ro-
mâni, la tot cazul nu la Brașov și nu în Țara
Românească (de unde venia Coresi) s'au tradus
cele mai multe din acele cărți bisericești, pe cari
Coresi, mai mult un meșter-tipograf, decât om de

*) N. Iorga: *Istoria literaturii religioase a Româ-
nilor până la 1688.* — București, Socec, 1904.

litere, le-a tipărit numai cu puține corecturi, a-
daptări și complectări după textele vechi scrise
cu mâna de alții înainte lui.

Cine au fost dar acești *vechi traducători* ai
scripturii la noi? Unde și când și mai cu samă
cu a cui îndemnare s'au dedicat ei la această
mare și grea lucrare?

„Cu a cui îndemnare?” iată întrebarea, care
ne-a îndreptat pe calea să găsim cheia pro-
blemei.

Ca să înțelegem rostul acestei întrebări, tre-
buie să ținem samă de împrejurările acelor vre-
muri. Biserica romano-catolică nu a fost niciodată
și nu este nici azi o biserică „națională”. Ea a
fost totdeauna cu o consecvență de fer la ca-
racterul ei „universal”, „general” după cum arată
și numele ei.

Dar — ceace poate că nu știu toți — nici
biserica răsăritului nu a fost înainte de reforma-
țiunea lui Luther așa de „națională”, după cum
ni-s'ar părea astăzi. Caracterul ei general se a-
firma în exclusivitatea limbilor sacre, singure ad-
mise pentru păstrarea „cuvântului”. Astfel bise-
rica romano-catolică ținând la limba latină, ca
singura ei limbă sacră generală, iar biserica răsă-
ritului admitând parte limba grecească, parte
limba paleoslavă ca singurele limbi sacre, în cari
se putea păstra și rosti cuvântul lui Dumnezeu
al Sfintei scripturi, — nici una nici alta nu ad-
mitea traducerea scripturii în *alte* limbi, conside-
rând așa ceva ca un fel de profanare a ei.

Marele reformator Luther a trebuit să se
rupă de biserică catolică, pentruca să ducă la bi-
ruință reforma sa bisericească, a cărei teză fun-
damentală era între altele tocmai: *traducerea scrip-
turii în limbile vii ale popoarelor*, ca astfel isvorul
viiu al credinții creștine să se deschidă pentru
toate sufletele însetate de adevăr. „Ca să 'nțe-
leagă toți” era lozincă reformațiunii lui Luther,
cum se accentuează aceasta și în predosloviile
cărților lui Coresi.

Că acest îndemn al *tipăriturilor românești*
săvârșite de Coresi a venit direct dela reformații
lutherani (Sașii din Brașov) o știm din chiar a-
cele cărți Coresiane.

Fără un astfel de *îndemn* puternic *din afară*
nu i-ar fi trăsniț prin cap nici unui preot româ-
nesc, simplu, naiv, orbește supus legilor și obi-
ceiurilor bisericești, cum au trebuit
să fie toți preoții noștri pe atunci, — să facă așa
una ne mai făcută: ca să *profaneze scriptura prin
încercarea sa nelegiuată de a o traduce în limba
vulgară românească!*

Considerații linguistice serioase ne indicau
însă o vechime de *cel puțin peste un secol în-
aintea lui Coresi* pentru limba celor mai multe
texte Coresiane. Așadar ele ne îndreptau la vre-
muri, cari *au premers lui Luther și reformațiunii
sale.*

De unde să fi venit acest puternic *îndemn
extern* la noi *încă înainte de Luther?*

Iată-ne ajunși la cheia problemei, pe care
ne-a dat-o în mâni d. Nic. Iorga în opul său
suscitat.

În cele următoare vom resuma din acest op
de însemnătate epocală rezultatul constatărilor
d-lui Iorga.

Mișcarea de reformă în biserică apuseană
nu a fost inițiată de Luther la începutul secolu-
lului al XVI-lea. Reformațiunea lui Luther și-a
avut martirii săi înaintemergători, al căror sânge
a hrănit solul, din care a avut să răsără arborele
vigoros al reformațiunii, fără ca biserică domni-
toare să-i mai poată pune stavilă.

Încă în secolul al XIV. se ridicase în An-
glia îndepărtată un preot învățat: *Joan Wycliffe*
(1324—1384), profesor la universitatea din Oxford,
care învăța, că mai pre sus de orice învățătură
și legiuire bisericească este însuși cuvântul lui
Dumnezeu transmis nouă în sf. Scriptură. Față
de acest cuvânt al Scripturii trebuie să dispară
tot ce zice preoțimea, orice tâlcuire sau comen-
tar omenesc. Tot ce nu este în sf. Scriptură, zice
Wycliffe, este orânduiala *omenească*, pe care a-
vem s'o primim sau s'o respingem, după bunul
nostru plac.

Biserica catolică l-a urmărit cu asprime pe
Wycliffe pentru învățăturile sale revoluționare și
chiar după moarte, el nu a fost lăsat în pace.
Conciliul general dela Constanza a decretat, ca
osâmintele lui să se exhumeze și să se ardă
pe rug, ceace la anul 1427 s'a și făcut.

(Va urma).

V. Gilu.

Limba românească

Din cuvântările fruntașilor neamului,
dela adunarea însuflețită ce avu loc dău-
năzi la Arad, pentru apărarea drepturilor
noastre la limba ce o vorbim, reese lim-
pede adevărul, că limba este viața însăși
a unei națiuni.

Odată recunoscut acest adevăr, ar
trebui să-l consfințim într'o dogmă călău-
zitoare, a tuturor pornirilor, năzuințelor și
zvăcnirilor vieții noastre. Cultul limbei ro-
mânești, să ne fie preocuparea cea mai
sfântă; în cultul acesta să ne concentrăm
orice tresărire, orice fior, orice avânt a
ființei.

S'o iubim, s'o vorbim, s'o îngrijim,
dar să vorbim, să scriem o limbă româ-
nească curată: aceasta să ne fie unul din
idealurile vieții.

În țară, ia tot mai mult, un avânt
îmbucurător îngrijirea limbei. De când a
răsunat strigătul de desnădejde al lui
Eliade, părintele literaturii noastre: „vor-
biți, scrieți românește pentru Dumnezeu!”,
scriitorii au prins a-i da din ce în ce mai
multă luare aminte. Poeții s'au cufundat
în sufletul poporului pentru a-i scoate la
lumină mărgăritarele cugetării și frumu-
seșea graiului, prozatorii o curăță neîn-
țat, o fețesc ca pe un juvaer scump.

Și totuși limba românească n'a ajuns
la idealul, cum ar trebui să fie vorbită și
— scrisă. Limbajul din saloane, din ad-
ministrațiile civile, militare și juridice îm-
peștriat cu franțuzisme împiedică limpe-
zirea desăvârșită a graiului. Și dintre scrii-
tori fiind încă puțini, cari își îmbracă gân-
dirile în haina poetică a limbei curat ro-
mânești, și azi ni-e plină limba de cuvinte
streine.

Nici cu privire la scrisul limbei nu-i
încă o înțelegere deplină. Deși Academia
a întocmit o ortografie fonetică, fiecare
scriitor își are o ortografie proprie și —
după inspirația momentului. Și unificarea
în felul nostru de a scri, ar trebui să fie
mai presus de micile noastre personalități:
originalități.

Limpezimea fiind podoaba limbei, ar
trebui să o îngrijim cu mai multă dra-
goste.

Dintre toate ținuturiile locuite de Ro-
mâni, totuș în România se vorbește mai
frumos românește, pământul libertăților
fiind mai prielnic tuturor avânturilor și
desvoltărilor firești.

Românii de pretutindenii ar trebui să
tindă deci să-și însușească această limbă
frumoasă, bogată în înlădieri și curgă-
toare, lină ca un părau de munte.

Factorii de căpetenie ai cultivării
limbei, sunt firește presa și școala.

În presa din ținuturile de sub coroana
Sf. Stefan, se face vădit un progres în

această privință, decând colaborează la ziare și scriitori din țară. Dar e tot prea puțin. Secretarul unui ziar, cel chemat a glivi barbarismele din limbă, ar trebui să fie un scriitor de seamă, bine versat în rumuseștea limbei noastre.

Școala?... Cât mai lasă de dorit, e lovadă limba greoaie, ce se vorbește peste tot dela Murăș până la poalele Carpaților, cari ne despărțesc de Românii liberi și sujugăți.

Și mai cu seamă în școlile de fete, ar trebui dată o grijă deosebită graiului, mama fiind sentinela limbei românești.

Școala de fete ce se proiectează acum în Arad, să-și întocmească deci programul astfel, încât cultul limbei românești să aibă un loc de frunte într'ânsa. (Profesoarele chemate a funcționa la acea școală, ar fi bine să fie trimise pentru un an, doi, la vre-o școală din România pentru a-și în-țemeinic limba românească.)

Școala nouă în general ar trebui să-și dea munca rodnică cu un program (Felul, cum ar fi bine să se alcătuiască acest nou program, îmi va fi preo-rea cu alt prilej.)

Cu înaintarea pe calea progresului, școlarul să fie lărgit după spiritul vremii, care-i în plină evoluție.

Femeea trebuie înarmată cu înalte însușiri, ca să-și priceapă bine menirea de a îndruma pașii copiilor, de a lumina cu înțelepciunea credinței sufletul: chintesența inteligenței.

Limba înainte de toate să fie însă lo-zinca în școala nouă, căci atâta trăiește o națiune cât îi trăiește limba.

Neli Cornea.

ECONOMIE — INDUSTRIE — COMERT

Mutualitatea sau societățile de ajutor reciproc în Ungaria

de dr. P. Cioban

În nr.ii 44 și 45 ai „Tribunei“ publică d. dr. I. Răducan resumatul prea frumoasei și interesante sale conferințe ținută la 23 Februarie a. c. în Ateneul din București despre „Mutualitatea în România“.

Cetind acest studiu despre mutualitate, pe care d-sa o numește „un principiu fundamental al vieții“ și știind cari sunt adevăratele principii pe cari trebuie să fie bazate societățile de ajutor reciproc, involuntar m'am gândit la stările noastre economice-sociale, între cari trăiește țaranul și meseriașul român.

M'am gândit la activitatea celor două societăți de asigurare dela noi, la „Kölcsonös segélyző Egyesület“ și la „Eszéki kölcsonös segélyző Szövetkezet“ cari de un timp încoaci au năvălit formal asupra elementului românesc mai ales în comitatul Timișului.

Activitatea acestor societăți este lipsită de orice parte ideală, nu este izvorită din simțământul uman al ajutorului reciproc, și astfel pe drumul curat al vieții țaranului român nu au ce căuta.

Ambele sunt bazate pe interesele întemeitorilor mai mult decât pe principiile de reciprocitate și umanitate și în această activitate a lor sunt ajutate de credulitatea și neorientarea bietului țaran, de a cărui soartă puțin se interesează, și prin promisiuni seducătoare îi acuirează de membri.

Ca să poată câștiga clientela română, așează câte un Român în vre-un post, angajază de acuiratori pe preoți și învățători din comunele românești și astfel le succede a câștiga încrederea publicului românesc.

Ambele societăți sunt străine de interesele

noastre românești, toți cei dela conducere sunt streini și formează o conglomeratie de Sârbi, Jidani și Nemți.

Fiind ele în fond societăți de asigurare — și nu Reuniuni de ajutorare, cum se numiau până acum — abia acum în timpul din urmă, au atras cu activitatea lor atențiunea ministrului de comerț, care apoi le-a silit să depună cauțiunea de 200,000 coroane stabilită de legea noastră comercială, căci la caz contrar înregistrarea firmei se va șterge dela tribunalul comercial competent.

Fiind direcțiunea societății „Kölcsonös Segélyző Szövetkezet“ compusă tot din oameni, cari toți la olaltă n'au putut da garanția cerută de lege în suma de 200,000 cor., era cât p'aci ca aceasta societate să dispară. Vine atunci însă într'ajutor „Albina“ din Sibiu și pune garanția de mai sus la tribunalul din Timișoara.

În urma acestei fapte se înregistrează firma din nou sub Nr. 15440/910 și direcțiunea se constituie în următorul clip: „Beleszlijin Illés gör. kel. szerb szentszéki ülnök, dr. Cosma Aurel ügyv. elnök, Róbert, Pilits Mladen mérnök, Wolf Mihály földbirtokos, ifj. Róser János földbirtokos, dr. Putnik Száva ügyv., Terziu György ügyvezető igazgató, Reisz Mihály földbirtokos și Ajváz S. Svetozár igazgató“.

Comitetul de supraveghiere se compune din: „Beitz Miklos nagykereskedő, Wolf János földbirtokos, Zimmermann József földbirtokos, Connerth Richard mérnök elnök, Bogdan Marko földbirtokos și Orendi Hommeuau Victor főszerkesztő“.

La o biată societate de ajutoare vedem însă 11 membri în direcțiune și 6 membri în comitetul de supraveghiere.

Tot așa stăm și cu cealaltă societate cu „Esechiana“.

D. dr. A. Cosma, aud că acum de curând ar fi abzis din postul său de președinte, dar suma garantată de „Albina“ a rămas. Nu cunosc motivele, cari au determinat pe „Albina“ la această faptă, deci mă mărginesc a constata, că din punct de vedere românesc nu cam conglăsuște aceasta afacere cu interesele românești.

Ș'apoi mai una! Nu cumva s'ar părea aceasta faptă de nefavorabilă intereselor noastre economice?

Până când banca de asigurare se tot studiază și se discută, până când „Solidaritatea“ decide înființarea „Fortunei“, în acelaș timp „Albina“ dă mână de ajutor unei societăți de asigurare cu totul străină, ca să ne acapareze elementul românesc, astfel că pe când vom avea o „Fortună“ nu vom avea public.

Alta este activitatea societăților de asigurare bazate pe ajutorul reciproc, și alta a înființării societăți de asigurare — îmi va zice poate careva cititor! Forma este numai alta în care se face asigurarea, dar în fond asigurarea e aceeași, este răspunsul meu.

Conform §-lui 4 din statutele acestei societăți oricare om se poate convinge, că ramul principal este ramul asigurărilor pentru caz de moarte, în cadrul căruia se fac tot felul de asigurări de viață. Insuși ministerul de comerț a constatat, că afacerile acestor societăți sunt de aceeaș natură ca toate afacerile de asigurare al societăților pe acții și de aceea le-a silit să depună un fond de garanție de 200,000, la care este obligată oricare societate de asigurare pe acții.

Am ținut de lipsă să dau aceste date publicului românesc, ca să ne cunoaștem activitatea economică națională și de altă parte, ca marelui public să fie în curat cu societățile de mutualitate ale noastre.

Iar conducătorii țărănimei noastre dela sate vor face bine pe viitor să fie cu rezervă față de activitatea acestor societăți, ca astfel să nu lăsăm publicul să se înstrăineze de instituțiunile noastre economice.

Timișoara, la 10 Martie 1911.

Comerțul exterior al României în anul 1909

De Constantin A. Giulescu

Statistica comerțului exterior al României, alcătuită de către Direcția Statisticii generale din ministerul de finanțe, și care a eșit de sub tipar zilele acestea, cuprinde trei părți distincte, și anume:

Partea I-a: Importul și exportul mărfurilor.

Partea II-a: Tranzit și întrepozite.

Partea III-a: Mișcarea porturilor.

Ne vom ocupa cu fiecare din aceste capitole, și pe cât va fi posibil, vom căuta să dăm o cât mai lămurită explicație a datelor conținute în tabelele care alcătuiesc această lucrare, privitoare la mișcarea comercială a Regatului român...

Comerțul general al României cu țările străine, este evaluat în anul 1909 la suma totală de 833,356.718 lei; adică cu o creștere de 39,867.368 lei față cu anul 1908, și cu un spor de 21,481.772 lei față cu media ultimilor cinci ani anteriori lui 1909.

Valoarea mărfurilor importate în anul 1909 au atins cifra de 368,300.099 lei. Ea, a descrescut cu 45,758.380 lei față cu anul 1908 și cu suma de 14,818.164 lei față cu media ultimilor cinci ani.

La export, valorile au atins în 1909 cifra de 465,056.619 lei. Ele au crescut cu 85,625.748 lei față cu anul 1908, și prezintă un spor de 36,299.936 lei față cu media pe cei din urmă cinci ani anteriori lui 1909.

Următorul tablou ne arată mai lămurit această scădere și urcare a valorii mărfurilor importate și exportate în cursul anului 1909, față cu anul 1908 și cu media ultimilor cinci ani.

1. Valoarea Comerțului general în 1909 a fost 833,356.718 Lei.

Valoarea Comerțului general în 1909 a fost 793,489.350 lei.

Media ultimilor cinci ani 811,874.946 lei.

2. Valoarea importului în 1909 368,300.089

1908 414,058.479

Media ultimilor cinci ani . . . 383,118.263

3. Valoarea Exportului în 1909 465,056.619

1908 379,430.871

Media ultimilor cinci ani . . . 428,756.683

Bilanțul comerțului exterior al României în anul 1908 s'a încheiat cu un pasiv de 34,627.608 lei; iar în anul 1909 se încheie cu un escedent în favoarea exportului de 96,756.520 lei.

Cifra cea mai ridicată a comerțului general al României s'a înregistrat în anul 1907 cu toate că recolta în acest an a fost slabă... Cum însă prețurile pe piețele streine au fost mari, cerealele cu proveniență din România au fost căutate, și exportul s'a făcut din stocul anului 1906.

Valoarea exportului României a fost în ultimii ani, neconținut mai mare decât a importului, afară de anul 1904, când bilanțul se încheie cu un pasiv de 49,999.274 lei, și de anul 1908 când pasivul atinge cifra de 34,627.608 lei.

Această scădere provine din cauză că recolta acelor ani a fost slabă, stocul din anii precedenți scăzut, și ca urmare valoarea exportului micșorată.

În anul 1909 valoarea exportului se ridică de odată cu un escedent de 85,625.748 lei. Această urcare, provine din aceea că în acest an, recolta cerealelor în Austro-Ungaria a fost cât se poate de slabă, și morile, mai ales cele din Ungaria, ne mai având grâu indigen pentru satisfacerea consumului, au fost nevoite să ceară ajutorul străinătății. Cum România i-a oferit cele mai mari avantagii și din pricina transportului, și a calității bune a grâului, a importat din România 404.077 tone, față de 6.555 tone importate în 1908.

Valoarea importului mărfurilor are tendință de micșorare din an în an, aceasta dela 1906, când a intrat în vigoare noul tarif protecționist. Așa, observând tabloul următor:

Valoarea importului mărfurilor în anul 1907 a fost: 422,114.126.

Valoarea importului mărfurilor în anul 1907 a fost: 430,519.116.

Valoarea importului mărfurilor în anul 1908 a fost: 414,058.479.

Valoarea importului mărfurilor în anul 1909 a fost: 368,300.099.

Comparând cifrele din acest tablou, vedem, că numai în 1907 prezintă un spor de 3.304.990 lei față cu 1906. Aceasta provine din cauza, că în acest an multe mărfuri au fost importate tot după vechiul tarif. Dela 1907 însă, valoarea importului descrește neconținut. Aceasta se explică din pricina, că consumația internă a fost satisfăcută din fabricile din țară, care în ultimii ani au luat un avânt îmbucurător. Și se speră, că

Ultime știri

„Frica de cătanie“. Am amintit în unul din numeroarele trecute, că s'a pornit o anchetă severă în contra feciorilor din Bacica, cari s'au supus la operațiuni periculoase, să scape din serviciul militar. În decursul acestei anchete s'a constatat, că abuzurile acestea continuă de inulți ani nu numai în Bacica, ci în toate comitatele dela sud. Acum tocmai opt „operatori-mântuitori“ au fost arestați. Comuna de comună au urmărit feciorii scăpați în felul acesta de miliție și la asentarea suplinitoare ce se va ține la Neoplanta, îi va înrola pe toți condamându-i totodată cu serviciu de 5 ani. Ancheta urmează înainte, că sunt încă multe de descoperit. Abuzurile au luat în decursul anilor proporții enorme.

Expoziție agronomică și industrială se va aranja în Lugoj la toamnă, în timpul dela 23 Septembrie până la 2 Octombrie a. c. Intre protectorii expoziției sunt și miniștrii Serényi și Hieronymi, iar între președinți de onoare aflăm și pe episcopii noștri dr. Vasile Hossu și dr. Miron Cristea.

Cursuri de pomicultură pentru preoți și învățători se țin în mai multe centre ale țării în anul curent. Anume în Budapesta la școala de grădinarie în timpul dela 1—6 Maiu a. c.; în Cluj la Academia de agricultură din 8—13 Maiu a. c. ambele aceste cursuri numai pentru preoți Mai departe în Keszthely dela 27 Martie; în Lőcse dela 1 Maiu; în Orosháza dela 6 Martie și în Turda dela 20 Aprilie a. c. Cursurile acestea durează câte 8 zile. Participanții primesc cheltuieli de călătorie și diete. Informațiuni mai deaproape dau direcțiunile institutelor, unde se țin cursurile.

Indemnăm pe preoții și învățătorii noștri să participe în număr cât mai mare la aceste instructive cursuri.

Ex-dictatorul Franco și complotul contra Republicii portugheze. Joan Franco, fostul dictator al Portugaliei — care, contrar telegramelor unora din agenții nu se află în America de Sud ci la Biarritz (Franța), — printr'o scrisoare adresată ziarului „Le Temps“, protestează împotriva știrilor tendențioase, după cari ar fi jucat și dânsul un rol preponderant în complotul contra regimului republican din țara sa și care a fost descoperit în Brasilia.

Franco afirmă, că persoane rău-voitoare abuzează de numele său, cu vădită intențiune de a-l compromite. Dela plecarea sa din Portugalia — adaugă dânsul — a rămas cu totul străin de ori-ce acțiune politică.

Contribuțiile Ungariei pentru scopuri politice sociale. Guvernul francez a făcut să apară zilele trecute o statistică plină de învățăminte asupra contribuțiilor fiecărui stat din Europa pentru scopuri social politice și a socotit cât vine aceasta pe cap de populație. E de observat, că suma, cu care contribuie statul ungar pentru asemenea scopuri e atât de neînsemnată încât cei ce au alcătuit statistica de mai sus, nici n'au indicat ridicola sumă a Ungariei. Un ziar maghiar însă a făcut cercetări și a constatat, că pe când Anglia pentru fiecare locuitor cheltuiește anual 6 coroane pentru scopuri social politice, de igienă și pentru asigurări în caz de boale, accidente și bătrânețe, în Ungaria vine numai 6 fileri de locuitor pe an.

Iată și un rezumat din statistică:
Anglia dă pe an 300 mil. fr. pentru scopuri social politice, ceace vine 6.45 procente din cheltuielile totale.

Elveția cheltuiește 6 mil. pe an, adică 4.00 procente din cheltuieli.

Franța 120 mil. adică 3.00 procente.

Germania 81 mil. adică 2.15.

Italia 21 mil. adică 0.94.

Austria 14.500.000 adică 0.53 procente.

Ungaria 1.336.000 adică 0.07 procente.

Nu e deci de mirare, că epidemiile de febră, holeră etc. etc. găsesc teren prielnic în Ungaria. — I. P.

Germania și Vaticanul. Cuvântarea cancelarului german rostită în chestia encycliciei Borromäens a stârnit la început în cercurile Vaticanului mare nemulțumire. Se vorbea de un răspuns al Vaticanului în chestia aceasta.

Raporturile încordate s'au îmblânzit însă în timpul din urmă prin acțiunea trimisului german pe lângă Curia papală. Se svonește, că acțiunea lui a avut acel succes, că Vaticanul a luat la cunoștință interpretarea lui și a abzis de răspunsul ce intenționase.

Răscoala din Marocco. În urma dimensiunilor mari, ce a luat revoluția în Marocco, s'a răspândit vestea, că Franța va interneni. De fapt un consiliu ministerial a însărcinat pe ministrul de externe Cruppi să vină după un studiu serios al situației cu un raport în privința aceasta.

După știrile mai noi Cruppi n-a aflat situația din Marocco atât de critică, cum a fost prezentată în mod tendențios de străinătate.

Răscoalații au fost învinși în mai multe locuri.

Cărți oprite. „Dreptatea“, ziarul fraților Aromâni din Salonic scrie: Dzitile tricute, autoritatea avândului șubee di huriașili di Clisna, dit căzalu Naselița pitricu aschere di incirclie hoara. S'acățară cărți compromițătoare; la Chiciu Hristu din comunitatea grăcească, aflară una poesie tu care lă si spune a grecili si s'scoala tra s'lia Macedonia, Epirul și Arbinșișilia. Aclo s' alavdă multu ș'volontarili ci ș' vearsă sândzile tri națiune tu munții ali Macedonia.

Chiciu Hristu fu dat la giudeț.

Corabia Lutine. În anul 1799 a naufragiat din cauza unei furtuni violente corabia Lutine, pe un banc de nisip lângă insula Vlieland în Zuiderzee, pe când transporta dela Londra la Hamburg 1389 drugi de aur și 278 drugi de argint, în valoare de peste 30 milioane franci. Cu repetate tentative s'au scos drugi în valoare de 2 milioane și jumătate.

O societate englezească se încearcă acum să scoată și restul. În acest scop s'a construit o corabie specială Lyons, cu pompe aspirante în stare să curețe câte 2200 tone de nisip pe oră. Cu aceasta se va lucra dintr'o parte, iar din altă parte se lucrează cu o altă pompă pusă pe o altă corabie, care are putere de a curăți câte 2580 tone de nisip pe oră, așa că resturile corăbiei Lutine vor rămâne curățite de nisip și vor fi accesibile din toate părțile. E rolul scafandrilor apoi să scoată bogățiile ce se găsesc cîn cea corabie.

Revoluția în Paraguay. Din Buenos-Airies vine știrea, că mișcarea revoluționară se întinde în Paraguay. Revoluționarii au pus stăpânire pe câteva sate. S'a dat o luptă înversunată, în care trupele guvernului au învins pe revoluționari; sunt numeroși morți și răniți.

Un cadavru neînbalsamat conservat timp de 16 ani. Populațiunea din Benevento, în Italia și împrejurimi se duce în massă în pelerinaj la mormântul episcopului Sado, mort în 1895 și al cărui cadavru, — desgropat acum spre a fi transferat într'o criptă a catedralei — a fost găsit perfect conservat în starea de acum 16 ani.

Poporul crede într'o minune cerească, cu atât mai mult, că defunctul prelat trecea drept un sfânt, atât prin curățenia vieții sale, cât și prin numeroasele acte de binefacere făcute.

Retragerea ministrului de externe al Turciei. Se asigură, că Rifaat-Pașa, ministrul de externe, va demisiona zilele acestea.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

MAMA

— de Ernst Zahn —

Traducere liberă, autorizată, de dr. Horia Petra-Petrescu

(Reproducerea interzisă de autor)

(9)

— Urmare —

Ultimele cuvinte au fost înghițite de larma încâierării, care s'a pornit între cei doi bărbați. Tobias a apucat pe fiul-său. Iși ia toate puterile și-și mușcă buzele. „Nu ai să intri“, zice el printre dinți. Dar Gheorghe îl prinde, bătăran. Acum îl lasă și acum îl apucă. Cu o putere grozavă îl aruncă pe bătrânul fată peste masa cea grea. Trubul se lovește de masă sec. Tobias oftează. Stă amețit de jumătate pe masă, nu se poate scula, atât de tare s'a isbit. Gheorghe blastămă. Apoi se întoarce iarăși spre ușă.

Tocmai se isbește vintul de miază zi de casă și un curent de vânt ridică flacăra lămpii de o lasă să se ridice pentru o clipă de asupra sticlei. Gheorghe cascadează închișii mari! Mama se razimă de ușă! N'a văzut-o trecând dincolo, spre colțul, unde stă totdeauna pușca. Dar o ține în mână, da ține în mână pușca! Și cât e de mare, cât e de mare mama lui! Astea toate-i trec ca nește fulgere prin cap. Apoi ride. „Nu mă spariu așa curând“, ride el. „Pune pușca la o parte, măi!“ Deodată dă din mâni, face semn să pună pușca jos, ride mereu, dar tot face un pas

înapoi. Bătrîna duce pușca la umăr! o lipește de față! Cum — cum? Gheorghe se potolește deodată. Dă din nou cu mâinile. Deodată se aude o detunătură. Pereții se sguđuie. Tobias își iese din amorțeală și se ridică cu greutate de pe masă.

Gheorghe a căzut în ghenunchi și ridică brațul în semn de apărare spre mamă-sa. Dar Balbina se apropie de el. Fața ei e groaznică la privit, gura, nasul, nici o svicnitură în ele, toate ca și când s'ar fi prefăcut într'un stan de piatră. Trăsăturile feții îi sunt albe, de-i stau sprincenele și ochii ca cărbunele față cu ghiața. Numai părul îi este și mai alb.

— „Cum — cum — cum?“ geme cel lungit la pământ mereu.

Balbina vorbește în sfârșit: „Dela mine ai primit viața ta, măi, viața ta nevrednică! Eu vreau să ți-o și iau!“.

Și ochește din nou, liniștit de tot, acum mai jos, la pieptul lui Gheorghe, care geme cu umărul împușcat și care încearcă zădarnic să se întoarcă într'altă parte. O putere grozavă zace în temeiul asta bătrână și slabă. A fost stăpână peste copii, vrea să fie stăpână și acum peste el. Gândul asta se naște în ea și crește în pieptul ei cu o putere fără seamăn. Apoi pușcă a doua oară. Gheorghe, cade greu istovit.

Tobias, care trebuie să se țină de ușă, fiindcă-i tremură încă picioarele, mișcă din buze, ar vrea să vorbească și nu poate. Balbina însă nu se uită înapoi, razimă pușca în colț și ia cărpa neagră din cui, apoi iese din odaie, fără să zică

unde se duce, pleacă să anunțe autoritățile de ce a făcut.

VI.

N'a vrut s'o creadă uimeni, nici vânătorul, nici directorul de poliție și nici cei din Steg. Când au văzut, au trebuit să creadă. Pe Gheorghe l-au îngropat. Pe Balbina au dus-o la Altdorf și au judecat-o. Nu se putea altfel; săvârșise fapta. Osânda i-a fost blândă. A căpătat un an de temniță și — toți sunt convinși de asta — peste o jumătate de an o ver lăsa să plece. Prea multe lucruri vorbesc pentru ea. Cinstea ei, vaza ei înaintea oamenilor, pe cealaltă parte toate vorbele rele, spuse pe seama băiatului ei, spusele lui Tobias, ale Lenei și ale vecinilor. Mai cu seamă spusele lui Tobias! Când a înaintat bătrânul înaintea judecății, cu barba lui albă, au căpătat judecătorii bătaie de inimă. Tobias stătea în fața lor cu pălăria în mână. „Pe Dumnezeu meu și pe toți sfinții — colindați finuturile — cât de departe vreți — o femeie mai cinstită nu veți găsi!“.

Nu era vorbirea asta lungă, și nici învățată pe de rost, și nici plină de dibăcie, Tobias însă și-o rostia din adâncul sufletului și ți se părea ca și când ar ridica cu cuvintele astea pușine o lumânare și ar lumina cu ea drumul lung și drept, pe care l-a bătătorit Balbina în toyărășie cu dânsul. Lumina asupra unei vieți întregi. Judecătorii știau că a purtat o viață cinstită și vrednică de cinste. S-a petrecut ceace nu se petrece des, că au stat domnii, după ce au rostit

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATHYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a executa tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și eroğațiuni,
invitări pentru petreceri.

Grill Károly
lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comandă de specialitate, d. e.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutate și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparaază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

Grill Károly
lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Frideric Hönig turnătorie, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor
Arad, strada Rákoczi nr. 11—28. Fondat la 1840.

— Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. —

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30% la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învărti și postamente de fer, prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învărti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

Serviciu acurat și prompt.

Institutul de curățire chimică și vâpsitorie, fabrica de spălatul rufelor cu aburi a firmei

Müller J. és Fia, Arad. S'a înființat: 1858. Telefon: Nr. 459.

Fabrica și biroul: Strada Teköly Imre, nr. 38-40-42.

Prețuri foarte moderate. **Prețuri foarte moderate.**

□□□□□
Văpsește ori curăță tot felul de haine bărbătești și femești.

□ □ □ □ □
◆◆◆◆◆
□ □ □ □ □

Prăvălii colective locale; pe strada József főherceg 11.; str. Forray 20. și str. Asztalos Sándor 2—3.

□□□□□

Spală frumos și lustruit (fără întrebuintarea a: ori ce fel de corosiv) guler, manșete, haine de casă, trusouri, etc. etc.

Localuri colective în provincie: Deva, Brașov, Alba-Iulia, Sighișoara, Hunedoara, Orăștie. — (Brassó, Gyulafehérvár, Segesvár, Vajdahunyád, și Szászváros).

□□□□□

Se roagă de binevoitor sprijin gata să servească: **MÜLLER J. és Fia.**

Comande poștale se execută prompt și ireproșabil.

Mare asortiment de **ghete de bal** în culoarea aurului, din atlas albastru și trandafiriu, din piele de lack și chevreaux

la **Weinberger János** cel mai distins magazin de ghete. ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am aranjat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne mașini și material** □ □
□ □ **privitor la această branșă,** □ □

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșă.

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, speranța că mă vor cerceta și încuragiă cu comande am rămas cu deosebită stimă:

JUSTIN ARDELEAN, compactor
ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.